

Reading Acquisition: Individual Differences, Development and Enhancement (RIDDLE)

Ulrika Wolff

Bakgrund och syfte: Den aktuella studien är en uppföljning i årskurs 8 av en tidigare studie där vi följde barn från fyra år upp till årskurs 4. I studien, RIDDLE, ingick 364 barn och ett omfattande testbatterivavseende verbala och icke-verbala förmågor genomfördes. Det övergripande syftet var att studera dessa förmågors utveckling, hur de interagerar och vilken betydelse de har för den tidiga läsningen. I studien ingick också en tidig fonologisk intervention. En rad studier har visat att träning av fonologisk medvetenhet i förskoleklass har positiv effekt på den tidiga läsutvecklingen och kan förhindra att läs- och skrivsvårigheter utvecklas. Dock brukar några få barn inte göra några större framsteg. Vår hypotes är att de här barnen inte är redo att tillgodogöra sig den ganska avancerade träning av fonemisk medvetenhet. Ett ytterligare syfte var att undersöka effekterna av fonologisk träning tre år före den formella läsinlärnningen startar.

Metod: När studien startade var alla 364 barn mellan 3 år 10 månader och 4 år 4 månader. Barnen kom från 58 förskolor i 8 kommuner. Barnen randomiserades genom lottning in i små grupper till antingen experimentgrupp (n=138) eller en tränad kontrollgrupp (n=84). I studien fanns också en otränad kontrollgrupp (n=148) som deltog i samtliga testningar.

De barn som lottades in i experimentgruppen fick delta i ett lekfullt fonologiskt träningsprogram om 20 minuter varje dag under sex veckor när de var fyra år och under lika lång tid ett år senare när de var 5 år. I många svenska förskoleklasser genomför man språklig träning i enlighet med det så kallade Bornholmsprogrammet (Lundberg, 2007). Då tränas framför allt fonemisk medvetenhet. Vilket innebär att man handskas med fonem, de allra minsta beståndsdelarna av språket. Det kan te sig svårt för en del barn och för några rent av omöjligt. Meningen med den tidiga fonologiska träningen i vår studie var att förbereda barnen, även de med de största svårigheterna, att på ett framgångsrikt sätt kunna delta i den mer avancerade språkliga träningen som de flesta svenska förskoleklasser har. Det skedde med mycket strukturerade övningar där man utgår från de mer lättåtkomliga enheterna i språket, morfem och stavelser, till att försiktigt identifiera de mer svåråtkomliga fonemen.

De övergripande resultat som direkt berör den aktuella studien visar att den fonologiska träningen hade signifikanta effekter på utvecklingen av fonologisk medvetenhet. Vi fann också att barn med lägre fonologisk och kognitiv förmåga (Gf) vid fyra års ålder hade störst nytta av träningen. Effekter på läsrelaterade förmågor i åk 2 och 3 var också tydliga och även här visade sig träningen särskilt gynna de med lägre Gf och fonologisk förmåga. Det vill säga de som riskerar att hamna i riskzonen för att utveckla läs- och skrivsvårigheter (Wolff & Gustafsson, 2022).

Den insamling av data som nu skett i åk 8 avser tredje och sista kohorten i RIDDLE-projektet och 67 elever deltog. Insamlingen skedde när det fortfarande fanns restriktioner på grund av corona-pandemin och speciellt med tanke på det ser vi det som tillfredställande att bortfallet inte blev större.

Sammantaget har 303 individer deltagit i årskurs 8, jämfört med när studien startade och barnen var fyra år, är det ett bortfall om 17%.

Resultat: De ännu icke publicerade resultaten visar att fonologisk förmåga och Gf vid fyra års ålder kan predicera ett sammantaget mått av läsrelaterade förmågor (stavning, läsförståelse, ordavkodning) i årskurs 8. Effekten av den fonologiska interventionen vid fyra års ålder var signifikant med en effektstorlek om .40. När vi undersökte effekterna av träningen på de enskilda läsmåtten var de signifikanta för läsförståelse och ordavkodning med effektstorlekar om .42 respektive .25, medan effekten på stavning inte var signifikant.

Konklusion/betydelse: Det återstår dock fler analyser att göra och resultaten i denna långtidsuppföljning innebär stora pedagogiska implikationer.

Presentation av resultat

Preliminära resultat presenterades vid Den nionde nordiska Dyslexikongressen i Stockholm, augusti 2021. Vi planerar nu för både populärvetenskapliga och vetenskapliga artiklar i peer-reviewed tidskrifter såsom *Dyslexia*, *Reading & Writing* och *Journal of Educational Psychology*.

Wolff, U & Gustafsson, J-E (2022) Early phonological training preceding kindergarten training: effects on reading and spelling. *Reading and Writing*, 35, 1865-1887.